

TALLINNA KALASADAMA ÜMBRUSE DETAILPLANEERING KRUNTIDE POSITSIOON 15, 16 JA 40 OSAS

Esitame 2375 inimese ühispöördumise Kalaranna tuleviku planeerimiseks. Palume seda arvestada detailplaneeringu täpsustamisel.

Oleme esindanud suure hulga inimeste soove nii 2012. aastal, 2015. aastal kui ka vahepealsel ajal. Oleme sel perioodil ka korduvalt kohtunud. Dokumentidest ei ole võimalik välja lugeda, millisel viisil arvestati või ei arvestatud 2012. aasta ühispöördumist ning mis on selle põhjuseks.

Hoolimata meedias kõlanud vastupidistest väidetest oleme valmis jõudma mõistlike kompromisslahendusteni. Selliste kõneluste pidamisel lähtume eelkõige 2012. ja 2015. aasta ühispöördumise kõige tähtsamatest eesmärkidest. Peame vajalikuks meenutada, et 2012. aasta ühispöördumise kolmanda punkti kultuurikilomeetri kaitseks suutsimegi kompromissiga lahendada projekteerimiskoostöös.

Meedias (näiteks Jukuraadio, 27.08.15 jm) on arendaja esindaja andnud ka lubaduse Kalaranna liivaranna säilimise kohta, kuid detailplaneering ei ütle selle kohta midagi kindlat. Sellega seoses tuleb liivaranna ala koos vahetu ümbrusega (ehk alaga, mida rannasviibijad tavaliselt kasutavad) tähistada detailplaneeringu põhijoonisel väärtusliku maastikuna ning seada seletuskirjas selgesõnalised tingimused selle kaitseks, arvestades ka meres asuvate rajatisega, mis mõjutavad liivade liikumist rannajoonel. Krundipiiride ja hoonestusala korrigeerimine peab samuti tulenema liivaranna ja kavandatava promenaadi ruumilise toimivuse eesmärgist. Kindlasti tuleb loobuda tehnovõrkude koridorist praeguse liivaranna alal, sest sellega seotud kaeve- ja täitetööd ei võimalda säilitada randa ega olemasolevat rannakindlustust.

Linna ja ProKapitali vahel sõlmitud leping planeeringu elluviimiseks (LEPING nr 3-7/140) kohustab Pro Kapitali järgima maksimaalselt arhitektuurivõistluse võidutöös pakutud avaliku infrastruktuuri lahendusi. Kuid kui arhitektuurivõistluse võidutöös pakutud avaliku infrastruktuuri lahendused on ebamõistlikult kallid ja/või majanduslikult põhjendamatud ja/või erinevad avalikku kasutusse rajatava infrastruktuuri väljaehitamiseks vajalike tööde tavapärasest maksumusest, siis ei ole AS-il Pro Kapital Eesti kohustust selliseid töid teostada. Sel põhjusel on eriti oluline säilitada olemasolev ruum rannajoone läheduses, mis toimib juba praegu piisavalt hästi.

Märgime, et detailplaneeringu seletuskirjas ei ole endiselt esitatud piisavaid põhjendusi üldplaneeringu muutmise kohta ning me ei pea endiselt õigeks elamumaa suurendamist ega ehituskeeluvööndi vähendamist põhjapoolse rannalõigu lähedal. Palume arvesse võtta ka alates 2013. aastast avalikustatud Põhja-Tallinna uut üldplaneeringut, mille kohaselt on Kalarand märgitud kui olemasolev või planeeritav supelrand.

Me ei ole nõus ka väitega, et Kalaranna põhjapoolse rannajoone ümbrust saab käsitleda alana, kus ei pea olema kallasrada. Oleme selle kohta saanud selgituse Veeteede Ametilt.

Samuti pole me nõus, et avariikollektori või sadeveekollektori suubumine Kalaranna lähedusse välistab selles kohas suplemisvõimaluse planeerimise, sest need kollektorid töötavad vaid eriolukorras ning on pikemas perspektiivis võimalik ümber ehitada.

Ühispöördumise teksti osasid võib kasutada planeeringu seletuskirja parandamisel. Samuti oleme valmis koostöös sõnastama detailplaneeringu olulisi osi vastastikusel koostöös. Juhul, kui soovite jõuda kompromisslahenduseni, soovime tervikliku planeeringu (seletuskirja ja põhijoonise) üle vaadata. Saame sellega nõus olla üksnes sel juhul, kui planeeringust on kadunud vastuolud ning me saame uskuda, et ühispöördumise eesmärke peab arvestama ka arhitektuurivõistluse korraldamisel ja detailplaneeringu elluviimisel.

Kirja lisana (vt lisa 1.) esitame teaduslikele uuringutele tuginevad põhjendused Kalaranna säilimise vajaduse kohta.

Oleme pöördunud õiguskantsleri poole, et ta hindaks senise planeeringumenetluse vastavust hea halduse tavale, ning ootame tema vastust. Palume ka õiguskantsleri seisukohti võtta arvesse selliselt, nagu oleks tegu avaliku väljapaneku ajal esitatud seisukohaga.

MTÜ Telliskivi Selts juhatuse nimel
Grete Arro,
Maarja Läänesaar

kontakt: info@telliskiviselts.info, +37256496960

Lisad

Lisa 1. Petitsioonitekst ja 2375 allkirja sellele, sh 40 allkirjalehte ja petitsioon.ee väljatrükk

Lisa 2. Teadusuuringute kokkuvõte: Kalarand kui tervist ja heaolu toetav keskkond

Lisa 3. "Telliskivi Selts: Kalaranna arendajatel on targem rahvast kuulata", Postimees Online, 16.07.2014 kell 09:52

Lisa 4. "Telliskivi Selts Kalarannast: otsustajad ei ole suutnud isegi olemasolevat liivaranda joonisele kanda", Postimees Online, 31.08.2015 kell 18:32

Lisa 2. Teadusuuringute kokkuvõte: Kalarand kui tervist ja heaolu toetav keskkond

Grete Arro

Juhtivad linnaruumi ja tervise ning heaolu seost käsitlevad teadusajakirjad (s.t. nt. 1.1. klassifikatsiooniga WoS poolt tsiteeritavad rahvusvahelise toimetuskolleegiumiga ajakirjad nagu *Journal of Environmental Psychology, Environment and Behaviour, BMC Public Health* või *Landscape and Urban Planning*) on aastakümneid avaldanud empiirilisi uurimusi linnaruumi restoratiivsete - see tähendab stressi vähendavate, lõõgastavate, tähelepanuressurssi taastavate, meeleolu ja kontsentratsioonvõimet parandavate alade, eriti rohealade kohta (vt nt Bowler et al., 2010; Velarde, Fry, & Tveit, 2007; Hartig, Evans, Jamner, Davis, & Gärling, 2003; Karmanov & Hamel, 2008; van den Berg, Koole, & van der Wulp, 2003; Björk et al., 2008; Laumann, Gärling, & Stormark, 2003; Kaplan & Kaplan, 1989). Elamine tihedalt asustatud linnakeskkondades mõjub inimeste psühholoogilistele ja füüsilistele ressursidele kurnavalt. Urbaniseerunud ühiskondade suurenev probleem on akuutne ja krooniline stress ning ebapiisavad võimalused stressist taastumiseks (Sluiter, Frings-Dresen, Meijman, & van der Beek, 2000). Linnakeskkonna stressiallikate kumulatiivne mõju eeldab psühholoogilise taastumise võimalusi, vältimaks tervisekahjustusi (Hartig & Staats, 2006). Teema olulisus on selgitatav WHO (World Health Organisation) hinnangute kontekstis, mille põhjal suureneb kogu maailmas psüühikahäirete osakaal (tsit. Tyrväinen et al., 2014 järgi). Nimelt seostuvad stressiseisundid erinevate psüühiliste häirete (nt läbipõlemine, depressioon, ärevushäired), samuti füüsiliste haigustega - nt kardiovaskulaarsete, gastroenteroloogiliste, immunoloogiliste ja neurooloogiliste haigustega (Nilsson, Sangster & Konijnendijk, 2011). Seega on stressiennetus tervise tagamise juures keskne küsimus. Avalik ruum ja looduslikud pargialad pälvivad selles kontekstis *salutogeeniliste* ehk tervist ja psühholoogilist heaolu taastavate ressursidena aina enam tähelepanu (van den Berg, Hartig, & Staats, 2007; Bell et al., 2008). On leitud, et looduslikud restoratiivsed alad ületavad meelelahutuse, tehisliku linnaruumi ja spordisaalid oma tajutud psühholoogilist heaolu ja tähelepanuressurssi taastava potentsiaali poolest. Eriti rõhutatakse nn "siniste alade" ("blue spaces") ehk jõeäärte ja mererandade psühholoogiliselt restoratiivset mõju (Laumann, Garling, & Stormark, 2001; White et al., 2010; Hipp ja Ogunseitan, 2011). Tuginedes sedalaadi teadustöödele võib eeldada, et Kalarand kui looduslik rannaala Patarei vangla ja Linnahalli vahel on linnaruumi mitmekesisuse seisukohast oluline ja korvamatult restoratiivse mõjuga ala. Selle säilimine puutumatu kujul:

i) tagab väga erinevatele kasutajagruppidele vaba ligipääsu looduslikule alale, mis on empiiriliselt tõestatud oluline vaimset ja füüsilist tervist toetav tegur;

ii) võimaldab viibida looduses vähese liikumisvõimega elanikel, kellele muud looduslikud alad kesklinnast eemal ei ole füüsiliselt kättesaadavad;

iii) toetab piirkonna sotsiaalset sidusust, mille üks eeldusi on spontaanseid kohtumisi võimaldavad avaliku ruumi osad (Carr et al., 1993), millesarnaseid teisi antud piirkonnas on väga vähe;

iv) tagab Kalamaja piirkonna aina suurema täisehitusprotsendi juures minimaalse, ehkki kaugeltki mitte piisava avaliku lõõgastumis- ja kokkusaamiskoha;

v) toetab oma praegusel kujul ruumilist desegregatsiooni, kuna ei ole suunatud ühetaolisele kasutajagrupile - nimelt kalduvad linnaruumi elemendid, mis on implitsiitselt suunatud kindlale sotsiaalmajandusliku staatusega grupile, vaikumisi peletama eemale teisi gruppe (Carr et al, 1993). Segregeeriv linnaruum - eriti, kui see asub looduslikult kaunis, seega inimestele vajalikus kohas - ei oleks olemuselt demokraatlik. See põhjendus aitab mõista ka seda, miks rannaalaks ei piisa vaid kitsast promenaadist eksklusiivse arenduse akende all - inimesed ei tunneks end sel juhul tõenäoliselt rannas sama teretulnuna kui praeguse lahenduse puhul.

vi) võimaldab päikese käes viibida. Mitmete jahedama kliimaga linnade (nt San Francisco, Seattle) planeerimispõhimõtetes on nõue, et avalik ruum peab olema päikesevalgusele eksponeeritud (Carr et al., 1993). Paljud empiirilised uurimused näitavad seost inimeste avalikus ruumis viibimise ja päikesevalgusele eksponeerituse vahel, mis on eriti oluline nt kevad- ja sügisperioodidel. Kalaranna arenduse liigne lähedus merele loob pimedat ranna - perioodiliselt randa külastavatel inimestel on teada, et eriti selle Patarei-poolses osas on juba praeguse hoonestuse puhul talvisel ajal päikesevalguse ligipääs üsna napp. Ranna-ala, mis jääb olulise osa aastast päikese eest varjatuks, saab olema oluliselt halvema kvaliteediga avalik ruum ning inimesed võivad kalduda eelistama sellele teisi alasid, kaotades seega veeäärse ala restoratiivse potentsiaali.

vii) Laste arengu kontekstis on leitud, et kokkupuude looduskeskkonnaga on kognitiivse arengu mõttes oluline tegur, seega on igapäevases linnalises elukeskkonnas linnametsad, pargid ning rannad laste arengut toetava tähtsusega. On leitud, et mida urbaniseerunum on keskkond, seda vaesem on see võimaluste poolest erinevateks tegevusteks ja seeläbi lapse arenguks (Kyttä, 2004). Seejuures on nimetatud uuringu põhjal targa planeeringuga võimalik ka linnakeskkonda looduse abil mitmekesistada. Laste vähene looduskokkupuude ja loodusega seotus on nii Euroopas kui Ameerikas süvenev probleem, mida seostatakse hilisema võimetusega mõista ja lahendada ökoloogilisi probleeme (Liefländer et al, 2013). Seetõttu on võimalikult looduslähedased linnaruumi osad arengulise ja kaudselt ka ökoloogilise tähtsusega.

Palume Tallinna Linnaplaneerimisametil näidata, kuidas on Kalaranda puudutavates otsustes arvesse võetud teemakohaseid pika aja jooksul kumuleerunud teadustulemusi ja selgitada, miks ei toimu tõenduspõhist planeerimist.

Viimaks juhime tähelepanu, et Kalamajas käib vilgas ehitustegevus paljudes kohtades. Ainult ühe arendusega - Kalarannaga - võib tähendada pikaajalist, süstemaatilist ja laiapõhjalist kogukonna vastupanu. Juba seegi fakt võiks omavalitsuse jaoks osutada sellele, et alaga on "midagi lahti" - NIMBY (mis on uuringute põhjal teadaolevalt täna juba irrelevantne termin) ei saa olla nähtuse taga, sest paljude inimeste kodudele märksa lähemal kerkivad täna arendused

ning inimesed reageerivad sellele suhteliselt rahumeelselt. Kalarannaga seotud vastupanu peaks eeldatavalt olema käivitanud omavalitsuses soovi süsteemselt ja erapooletult uurida, milles ikkagi seisneb Kalaranna väärtus, mida kogukond nii truult soovib kaitsta.

Viited:

Bell, S., Hamilton, V., Montarzino, A., Rothnie, H., Travlou, P., & Alves, S. (2008). Greenspace and quality of life: A critical review. In G. Scotland (Ed.), *Transforming urban spaces* (pp. 75). Stirling, Scotland: Greenspace Scotland.

Bowler, D. E., Buyung-Ali, L. M., Knight, T. M., & Pullin, A. S. (2010). A systematic review of evidence for the added benefits to health of exposure to natural environments. *BMC Public Health*, 10(1), 456. <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/456>

Björk, J., Albin, M., Grahn, P., Jacobsson, H., Ardö, J., Wadbro, J., ... & Skärbäck, E. (2008). Recreational values of the natural environment in relation to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing. *Journal of epidemiology and community health*, 62(4), e2-e2.

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L., & Stone, A. (1993). *Public space* (Environment and behavior).

Hartig, T., Evans, G. W., Jamner, L. D., Davis, D. S., & Gärling, T. (2003). Tracking restoration in natural and urban field settings. *Journal of environmental psychology*, 23(2), 109-123.

Hartig, T., & Staats, H. (2006). The need for psychological restoration as a determinant of environmental preferences. *Journal of Environmental Psychology*, 26(3), 215-226.

Hipp, J. A., & Ogunseitan, O. A. (2011). Effect of environmental conditions on perceived psychological restorativeness of coastal parks. *Journal of Environmental Psychology*, 31(4), 421-429.

Hipp, J. A., & Ogunseitan, O. A. (2011). Effect of environmental conditions on perceived psychological restorativeness of coastal parks. *Journal of Environmental Psychology*, 31(4), 421-429.

Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. CUP Archive.

Karmanov, D., & Hamel, R. (2008). Assessing the restorative potential of contemporary urban environment (s): Beyond the nature versus urban dichotomy. *Landscape and Urban Planning*, 86(2), 115-125.

Kyttä, M. (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of environmental psychology*, 24(2), 179-198.

Laumann, K., Gärling, T., & Stormark, K. M. (2003). Selective attention and heart rate responses to natural and urban environments. *Journal of environmental psychology*, 23(2), 125-134.

Liefländer, A. K., Fröhlich, G., Bogner, F. X., & Schultz, P. W. (2013). Promoting connectedness with nature through environmental education. *Environmental Education Research*, 19(3), 370-384.

Nilsson, K., Sangster, M., & Konijnendijk, C. C. (2011). Forests, trees and human health and well-being: Introduction. In *Forests, trees and human health*(pp. 1-19). Springer Netherlands.

Sluiter, J. K., Frings-Dresen, M. H., Meijman, T. F., & van der Beek, A. J. (2000). Reactivity and recovery from different types of work measured by catecholamines and cortisol: a systematic literature overview. *Occupational and Environmental Medicine*, 57(5), 298-315.

Tyrväinen, L., Ojala, A., Korpela, K., Lanki, T., Tsunetsugu, Y., & Kagawa, T. (2014). The influence of urban green environments on stress relief measures: A field experiment. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 1-9.

Van den Berg, A. E., Hartig, T., & Staats, H. (2007). Preference for nature in urbanized societies: Stress, restoration, and the pursuit of sustainability. *Journal of social issues*, 63(1), 79-96.

Van den Berg, A. E., Koole, S. L., & van der Wulp, N. Y. (2003). Environmental preference and restoration:(How) are they related?. *Journal of environmental psychology*, 23(2), 135-146.

Velarde, M. D., Fry, G., & Tveit, M. (2007). Health effects of viewing landscapes—Landscape types in environmental psychology. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(4), 199-212.

White, M., Smith, A., Humphryes, K., Pahl, S., Snelling, D., & Depledge, M. (2010). Blue space: The importance of water for preference, affect, and restorativeness ratings of natural and built scenes. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 482-493.